

MESLEKİ EĞİTİM, GELİŞİM VE YETERLİLİK AÇISINDAN MESLEK YÜKSEKOKULLARININ ÖNEMİ*

Leyla Ulus¹

leylaulus@gmail.com

Nuran Tuncer²

nurantuncer72@gmail.com

Şahin Sözen³

sahinsozen@gmail.com

Özet

Verimli ve güçlü bir ekonominin vazgeçilmez unsurlardan biri olan nitelikli iş gücüne sahip olmanın yolu iyi planlanmış bir mesleki eğitimden geçmektedir. Bireye belirli bir meslek alanıyla ilgili (sanat, endüstri, teknik, tarım vb.) bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırmak ve bu alandaki yeteneklerini türlü yönlerden geliştirmeyi amaçlamak, mesleki eğitimin temel yapısını oluşturmaktadır. Mesleki eğitim bireyin kişisel gelişimini ve dolaylı olarak bireylerin oluşturduğu toplumun genelini içine alan çok yönlü bir süreçtir. İyi bir eğitimin ardından kariyer ve sonrasında kişilerin kendi ellerinde şekillenen 'kişisel gelişim' çabalarının başarısı ya da başarısızlığı bireylerin ve dolayısıyla toplumların iş yaşantılarını da kapsayan yaşam kalitelerini arttırmada anahtar kavramlardır.

Meslek yüksekokullarının kuruluş amacı; değişen koşullara çabuk adapte olabilen, problemlerle karşılaştığında analitik düşünerek pratik ve doğru çözümler üretebilen, sorumluluk alacak derecede mesleki birikime sahip, iyi iletişim kurabilen ve ekip çalışmalarına yatkın, alanındaki yenilikleri takip eden, yetkin ve vasıflı ara eleman yetiştirmektir.

Bu çalışma Meslek Yüksekokullarına program açma kriterlerinin mesleki gelişime ve mesleki yeterliliğe etkisini ortaya koyarak yeni program açma kriterlerinin bölgesel ihtiyaçların karşılanmasına ve nitelikli ara eleman yetiştirilmesine hangi oranda hizmet ettiği üzerine bir inceleme ve çözüm önerileri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki eğitim, Meslek Yüksekokulu, Bölüm, Program, Nitelikli Eleman

THE IMPORTANCE OF VOCATIONAL HIGH SCHOOL IN TERMS OF VOCATIONAL EDUCATION, DEVELOPMENT AND COMPETENCE

Abstract

The way of having skilled labor that is one of the indispensable elements of efficient and powerful economy is possible a well-planned vocational training. To gain knowledge, skills and habits concerned with the field of a specific profession (art, industry, technology, agriculture, etc.) to person and aim to develop their capabilities in this field from kinds of aspects constitute the basic structure of vocational education and training. Vocational training is a versatile process indirectly by including an individual's personal development and whole society that is composed of individuals. After a good education, a career and then success or failure of "personal development" efforts shaped by the hands of their own are key concepts in improving their quality of life including business lives of individuals and hence the societies.

* Bu çalışmanın bir kısmı, 3. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Dr. Etlik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, leylaulus@gmail.com

² Öğr. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, nurantuncer72@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, sahinsozen@gmail.com

The purpose of vocational colleges is to train competent and qualified intermediate staff who can be adapt quickly to changing conditions, produce quick and accurate solutions to the problems faced by means of analytical thinking, have enough professional experience in order to take responsibility, communicate well, capable of teamwork, follow the development in expertise area.

This study offers an investigation and solution suggestions on how effective criteria of opening new programmes is with regard to satisfying regional requests and training qualified intermediate staff introducing the effects of opening new programme criteria to professional development and vocational qualifications.

Keywords: Vocational High School, Department, Program, Occupancy, qualified Personnel

Giriş

Dünyadaki küresel rekabet, ülkeleri bilim ve teknolojiyi en iyi şekilde kullanmaya yöneltmiştir. Bu durum teknolojiyi anlayabilen, uygulayabilen, verimli ve kaliteli mal ve hizmet üretebilen, değişen teknolojiye hızla uyum sağlayabilen, yeni ve nitelikli iş gücünü zorunlu kılmıştır. Bu ihtiyacın gerektirdiği insan gücünün karşılanabilmesi için 20. Yüzyılda ABD’de başlayan ön lisans uygulamaları 1960’lı yıllarda çoğu ülkede geliştirilip uygulanmıştır (Akpınar, 2003,10).

Türkiye’de yükseköğretim, 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (YÖK, 2006) ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kanunla bütün yükseköğretim kurumları YÖK çatısı altında toplanmış, bu sayede MYO’lar yükseköğretim kurumu olarak tanımlanmıştır. YÖK kanununda da açıklandığı üzere MYO’ların toplumsal, ulusal ve eğitimsel sorumlulukları vardır (YÖK, 2006).

Tablo 1: Devlet ve Vakıf Üniversitesi Sayıları

Yıllar	Devlet Üniversitesi	Vakıf Üniversitesi
2 008	94	36
2 009	94	45
2 010	102	54
2 011	103	62
2 012	108	66
2 013	109	69

Tablo 1’de devlet ve vakıf üniversite sayıları görülmektedir. 2008 yılında 94 devlet 36 vakıf olmak üzere toplam 130 olan üniversite sayısı, 2013 yılında 109 devlet 69 vakıf olmak üzere toplam 178’e yükselmiştir. Buna göre yeni kurulan devlet ve vakıf üniversitelerinde 5 yıllık artış oranı % 37 olarak tespit edilmiştir (ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri, 2008-2013).

Yükseköğretim Kanunu’na göre; meslek yüksekokulları, belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyılık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumu statüsündedir. Üniversiteler ile ileri teknoloji enstitüleri bünyesinde yer alan meslek yüksekokulları, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar, uygulama ve araştırma merkezleri gibi birimlerle birlikte yükseköğretim kurumu olarak tanımlanmaktadır.

Yükseköğretim sistemi içerisinde gerek sanayi gerekse sosyal kuruluşların ara eleman ihtiyacının karşılanmasında en önemli yere sahip kuruluşların başında gelen bu okullar, özellikle son yıllarda öğrenci sayısında yaşanan artışlarla birlikte, eğitim öğretim kalitesinde dramatik bir düşüşe sahne olmuştur. Alt yapısı mesleki eğitim için yetersiz birçok yerleşim yerinde makul olmayan gerekçelerle meslek yüksekokullarının kurulduğu gözlenmektedir. MYO kuruluşlarında ve MYO’lara bölüm-program açmalarda bölgenin ihtiyacı olan nitelikli ara eleman yetiştirilmesinden daha çok üniversiteyi ve meslek yüksekokulunu kestirme yoldan nicelik yönünden büyümek amacı yatmaktadır.

Tablo 2: Yıllara Göre MYO Sayıları

	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
Üniversiteler	518	563	603	654	692	745
Diğer	29	31	31	33	32	32
Toplam	547	594	634	687	724	777

Tablo 2’de 2007-2008 öğretim yılında toplam sayısı 518 olan MYO’larının, 2012-2013 öğretim yılında 745’e ulaştığı görülmektedir (ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri, 2008-2013). Altı yıl içinde meslek yüksekokulu sayısı % 44 oranında artarak çoğalmıştır. Bu noktada, sayısal verilerde görüldüğü üzere, hızla artmakta olan meslek yüksekokullarının kuruluş amaçlarının ne olduğu ve bu amaçlara hangi oranda hizmet ettiği sorusu akıllara gelmektedir. Bu çalışma Meslek Yüksekokullarına program açma kriterlerinin mesleki gelişime ve mesleki yeterliliğe etkisini ortaya koyarak yeni program açma kriterlerinin bölgesel ihtiyaçların karşılanmasına hangi oranda hizmet ettiği ve nitelikli ara eleman yetiştirilmesi üzerine bir inceleme ve çözüm önerileri sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmada sorgulanan ana unsurlar aşağıdaki gibidir:

1. Üniversitelerde MYO açma kriterleri,
2. MYO’larda program açma kriterleri
3. Program açma kriterlerinin mesleki gelişime ve mesleki yeterliliğe etkisi,

4. Program açma kriterlerinin bölgesel ihtiyaçlara cevap verme oranı,
5. MYO'ların nitelikli ara elaman yetiştirmesi üzerine etkileri.

Meslek yüksekokullarının sorunları değerlendirildiğinde; öğretim elemanı sayısal yetersizliği ve öğrenci kalitesi gibi problemlerin yanında, her üniversitenin kurulu bulunduğu ilin her ilçesine, hatta komşu illere bir meslek yüksekokulu açılmak istenmesinin önemli bir problem olarak ortada durduğu söylenebilir. Kurulan her MYO ve bünyesinde açılan her bir program öğretim elemanı ihtiyacını artırırken uygulama ve eğitim kalitesini de düşürmektedir. Türkiye'de MYO'larının örgün öğretim içerisindeki payı % 30'lar civarındadır. Hâlbuki birçok gelişmiş Avrupa ülkesinde bu oran çok daha düşük değerlere sahiptir. Örneğin, Finlandiya'da % 23, Almanya'da % 13, Yunanistan'da % 31, İtalya'da % 5.4, Kore'de % 27, İngiltere'de % 33, Japonya'da % 34, ABD'de % 45'dir. Dolayısıyla her yerleşim yerine meslek yüksekokulu açarak nicelik bakımından çoğalmakla değil, mevcut meslek yüksekokullarının eğitim-öğretim kalitesinin artırılmasıyla meşgul olunmalıdır. Meslek eğitiminde öğrenmeye karşı bir direnç olduğu birçok uzman tarafından belirtilmektedir (Binici ve Arı, 2004). Bu durum eğitimin kalitesini de doğrudan etkilemekte ve bir takım yeni alternatiflerin uygulanmasını gerektirmektedir. Verilen eğitimlerde, öğrencilerin hep pasif tarafta kalması ve verilen eğitimlerin sıkıcı ya da anlaşılabilir olması, öğrencinin performansını ve motivasyonu düşürmektedir. Bu problemi öğrenci merkezli öğretim, eğlenceli, uygulamalı ve düşündürücü eğitim modellerinin uygulanması ile çözmek mümkündür (Atherton, 1999: 3).

Yükseköğretim sistemi içinde yer alan meslek yüksekokulları, özellikle Anadolu üniversiteleri için öğrenci sayısı bakımından önemli bir sayısal büyüklüğü oluşturmaktadır. Tablo 3'te Ülkemizde bulunan bazı üniversitelerin MYO'lardaki öğrenci sayılarının toplam öğrenci sayılarına oranları verilmiştir.

Tablo 3: 2012-2013 Öğretim Yılında Lisans ve Önlisans Düzeyinde Öğrenci Sayılarının Üniversitelere Göre Dağılımı.

	Öğrenci Sayıları										
	GOPÜ	Giresun	Bitlis Eren	Kocatepe	Adıyaman	Ahi Evran	Karatekin	Düzce	Kırklareli	Kocaeli	M.Kemal
Fakülte	9958	7792	865	16220	6070	6548	4098	3482	3308	29864	12667
Yüksekokul	2125	1431	347	2872	910	1582	387	1245	809	3829	3258
Meslek YO	9784	10994	4307	15267	7950	7599	3872	8095	11229	28007	15250
MYO/TOPLAM (%)	45	54	78	44	53	48	46	63	73	45	49
TOPLAM	21868	20217	5519	34359	14930	15729	8357	12822	15346	61700	31175

Tablo 3'te 2012-2013 eğitim öğretim yılı öğrenci sayılarının lisans ve önlisans düzeyinde üniversitelere göre dağılımları görülmektedir (ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri,

2008-2013).Tablo incelendiğinde; MYO'larda kayıtlı bulunan öğrenci sayılarının fakülte ve yüksekokul öğrenci sayılarının çok üstünde olduğu görülmektedir. Ayrıca **Tablo 2** ve **Tablo 3**'te yer alan istatistikler bize MYO'ların üniversiteler tarafından kapsamlı bir projeksiyon yapılmadan kolaylıkla açılabilirdiği izlenimini vermektedir.

Meslek Yüksekokullarının teknik ve beşeri altyapısının yeterlilik durumu bütün meslek yüksekokulları genelinde aynı olmamasına karşın bütün meslek yüksekokullarındaki program ve öğrenci sayılarının her yıl artmaya devam ettiği istatistiklerden anlaşılmaktadır.

Tablo 4: 2012–2013 Öğretim yılı Önlisans öğrenci sayıları

	2012-2013		2011-2012		2010-2011		2009-2010	
	Yeni Kayıt	Toplam	Yeni Kayıt	Toplam	Yeni Kayıt	Toplam	Yeni Kayıt	Toplam
Ön Lisans	188124	507863	167658	446970	156588	400331	151038	387047
Mezun	111554		104594		104565		84190	

Tablo 4'de 2009-2010 öğretim yılı ile 2012-2013 öğretim yılı arasında MYO'larda kayıtlı bulunan öğrenci sayıları görülmektedir. 2009-2013 yılları arasında meslek yüksekokullarındaki öğrenci sayısı 4 yılda %31,2 oranında artmıştır (ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri, 2008-2013). Tablo 4'te yer alan yeni kayıt öğrenci sayılarındaki yüksek artış dikkat çekmektedir. Tablo 2, 3 ve 4'te yer alan sayısal artışların endüstriyel alanın talepleriyle ilgili olmadan, üniversite dışına çıkmayan yerel kararlarla gerçekleştirildiğinin altını çizmekte fayda görülmektedir. MYO ve MYO'larda kayıtlı öğrenci sayısını sürekli arttırmaya çalışan üniversitelerin aynı gayreti mezun takip sistemleri için göstermediği, mezunlarının istihdam edilip edilmediği veya hangi alanlarda istihdam edildiği konularında yeterli gayreti sarf etmediği açıktır.

Tablo 5: Programlar ve Yerleşen Öğrenci Sayıları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği)

Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi: TOKAT				
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ (TOKAT)				
Programın Adı	2012–2013 Eğitim Öğretim Yılı		2013–2014 Eğitim Öğretim Yılı	
	Genel Kontenjan	Yerleşen	Genel Kontenjan	Yerleşen
Tokat Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu				
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı (İÖ)	50	50	50	36
İşletme Yönetimi (İÖ)	60	60	60	28
Muhasebe ve Vergi Uyg. (İÖ)	60	60	60	21
Turizm ve Otel İşletmeciliği (İÖ)	55	36	55	12
Tokat Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu				

Bilgisayar Programcılığı (İÖ)	60	60	60	39
Gaz ve Tesisatı Teknolojisi (İÖ)	40	24	50	3
Seracılık	30	16	30	17
Tekstil Teknolojisi	30	29	40	22
Almus Meslek Yüksekokulu				
Çevre Koruma ve Kontrol	30	26	30	8
İşletme Yönetimi	30	22	30	10
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	-	-	<u>30</u>	<u>30</u>
Artova Meslek Yüksekokulu				
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	30	18	30	5
Maliye	-	-	<u>30</u>	<u>30</u>
Erbaa Meslek Yüksekokulu				
Bankacılık ve Sigortacılık (İÖ)	50	50	50	38
Bilgisayar Programcılığı (İÖ)	40	16	40	4
İşletme Yönetimi	50	50	50	32
İşletme Yönetimi (İÖ)	50	13	50	8
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	45	45	45	25
Tekstil Teknolojisi	30	1	Kapatıldı	Kapatıldı
Koyulhisar Meslek Yüksekokulu				
Bilgisayar Programcılığı	40	27	40	13
İşletme Yönetimi	30	16	30	8
Ormancılık ve Orman Ürünleri	-	-	<u>30</u>	<u>30</u>
Niksar Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu				
Bankacılık ve Sigortacılık (İÖ)	50	50	50	21
İşletme Yönetimi	45	45	45	17
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	40	34	40	13
Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	30	30	18
Yerel Yönetimler (İÖ)	45	45	45	34
Niksar Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu				
Bilgisayar Programcılığı (İÖ)	60	7	60	5

Elektrikli Cihaz Teknolojisi	30	15	30	9
Kontrol ve Otomasyon Teknolojisi	50	9	50	7
Mekatronik (İÖ)	50	40	50	15
Pazar Meslek Yüksekokulu				
İşletme Yönetimi	30	10	30	3
Bankacılık ve Sigortacılık	-	-	<u>30</u>	<u>30</u>
Bilgisayar Programcılığı	-	-	<u>30</u>	<u>12</u>
Reşadiye Meslek Yüksekokulu				
Bilgisayar Programcılığı	50	30	50	36
Dış Ticaret	-	-	<u>40</u>	<u>40</u>
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	-	-	<u>40</u>	<u>40</u>
Turhal Meslek Yüksekokulu				
Bilgisayar Programcılığı (İÖ)	40	21	40	19
Elektronik Haberleşme Teknolojisi	50	36	50	12
Elektronik Haberleşme Tek. (İÖ)	50	13	50	2
İşletme Yönetimi	50	50	50	20
Mekatronik (İÖ)	50	30	50	22
Pazarlama	30	10	Kapatıldı	Kapatıldı
Zile Meslek Yüksekokulu				
Gıda Teknolojisi	40	40	50	28
İşletme Yönetimi	40	40	40	10
İşletme Yönetimi (İÖ)	40	10	Kapatıldı	Kapatıldı
Mekatronik (İÖ)	50	40	50	18

Tablo 5'te Gaziosmanpaşa Üniversitesi'ne bağlı meslek yüksekokullarında aktif öğrencisi bulunan fakat son iki yılda öğrenci sayısında dramatik düşüşler yaşayan programlar ve bağlı buldukları meslek yüksekokulu verilmiştir. Bu programlar arasında eğitim öğretimine yıllardır devam eden köklü programlarla birlikte bir veya birkaç yıl önce açılmış bulunan yeni programlar da bulunmaktadır.

Tablo 5'e birkaç yıl önce aktif bulunup da öğrenci yetersizliği nedeniyle YÖK tarafından kapatılmış programlar dâhil edilmemiştir. Örneğin Koyulhisar Meslek Yüksekokulu'nda bulunan Mobilya ve Dekorasyon, Sondaj Teknolojisi, Erbaa Meslek Yüksekokulu'nda bulunan Tekstil Teknolojisi gibi programlar 2010-2011 öğretim yılında aktif iken bugün kapatılmış bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde işletme yönetimi, Muhasebe

ve Vergi Uygulamaları programlarının ikinci öğretimlerinin 60 olan kontenjanları 2012-2013 eğitim öğretim yılında %100 dolu iken 2013-2014 öğretim yılında yaklaşık %60 oranında düşmüştür. Aynı durum Turizm ve Otelcilik, Bilgisayar Programcılığı, Bankacılık ve Sigortacılık ile Gaz ve Tesisatı Teknolojisi programlarında da yaşanmıştır. Ancak bunların içinden; Gaz ve Tesisatı Teknolojisi %87,5, Çevre Koruma ve Kontrol normal öğretim %69,2, İşletme Yönetimi normal öğretimi %40, Mekatronik % 62,5, Elektronik ve Haberleşme normal öğretim %66,3, ikinci öğretim %84,6 ile dramatik bir düşüş sergilemişlerdir.

Ayrıca Tablo 5’de ilçelerde bulunan, geçmiş yıllardan açılmış olan bazı bölümlerin de (Erbaa, Tekstil Teknolojisi, Turhal’da Pazarlama, Zile’de İşletme Yönetimi) öğrenci talebinin 10’un altına düştüğü için 2013-2014 öğretim yılında kapatıldığı görülmektedir.

Meslek Yüksekokullarında ihtiyaç analizini sağlıklı yapmadan açılan her bir bölüm veya programın sonunun tabloda görülen rakamlar gibi olacağı düşünülmektedir. Bu gün açılan yarın kapanacak veya öğrenci sayıları giderek azalacak ve 10 öğrencinin altına düşünce de kapanacaktır. Tablo incelendiğinde bir sonraki yıla ait rakamları tahmin etmek ve hangi bölüm veya programın kapanacağını öngörmek hiç de zor değildir. Bölüm/program kapandığı için fazla olarak gözüken öğretim elemanlarının başka birimlerde ihtiyaca binaen geçici görevli olarak kullanılmaları, bu çalışmanın konusu dışında kalan ancak plansız büyümenin getirdiği ve üniversitelerin enerjisini önemli ölçüde etkileyen başkaca bir sorundur.

Tablo 6: Yerleşen Öğrenci Sayısının 10’un Altında Olduğu Önlisans Programlarının Sayısı

Yıllar	Önlisans Programı sayısı
2009	274
2010	500
2011	62
2012	119

Tablo 6’da yerleşen öğrenci sayısının 10’un altında olduğu önlisans programlarının sayısının yıllara göre dağılımı görülmektedir. 2009 yılında 274 olan kapanan program sayısı, 2010 yılında 500’e ulaşmıştır. Tabloda verilen sayıda önlisans programının yerleşen öğrenci sayısı 10’un altında olduğu için kapatıldığı bilinmektedir. Örneklenen bu kısa zaman zarfında kapanan program sayılarının önemli ölçüde değişiklik göstermesi programın açılış gerekçelerinin yeterince sağlam olmadığı veya bölgesel koşullar değerlendirildiğinde ilgili programa ihtiyacın bulunmadığının açık bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’ de Mesleki Eğitim Süreci Ve Meslek Yüksekokullarının Görünümü

Mesleki eğitim, Toplum içinde bireyin yaşamını sürdürebilmesi için toplumda geçerliliği olan bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerinin kazandırılması (Alkan ve diğerleri,1998; Egin,2000). Bu kazanım aşamasının bireyin zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel gelişimi ile bağdaştırılma sürecidir. (Donnelly, 2008). Meslek yüksekokullarının kuruluş amacı, mesleki eğitim kalitesinin yükseltilmesidir (İçli, 2007, Akt. Öktem ve Şahin,2014). Çünkü her seviyedeki eğitimin amacı, yeterlilik ve kaliteye

ulaşmaktır. Hiç şüphesiz Meslek yüksekokullarındaki eğitimin en başta gelen amaçlarından biride yeterlilik ve kaliteye ulaşmaktır (Özgüler, Koca ve Özgüler,2013). Bu bağlamda meslek yüksekokulları “Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi”nin en önemli aşamalarından biridir.

Türkiye, oldukça genç bir nüfusa sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2010 verilerine göre, 15-24 yaş grubundaki gençlik, 74 milyon olan ülke nüfusunun % 17'sini (yaklaşık 12 milyon kişi) oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 verilerinde ise 77 milyon olan ülke nüfusunun 15 yaş ve üstü 55,982 iken bunların arasında işgücüne katılma oranı 27261 kişi ile (%47,6) ve %8,4 oranında da işsizlik mevcuttur. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) ile Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) yayımladıkları demografi raporuna göre, Türkiye’de çalışma çağındaki (15-64 yaş grubu) nüfusun toplam nüfus içindeki payı 2020 yılında % 68 ile en yüksek değerini alacaktır. Çalışma çağındaki nüfus, 2020 yılından sonra oransal olarak azalmaya başlasa da sayıca 2041 yılına kadar artmaya devam ederek 65 milyona ulaşacaktır. Bu sayı azalmaya 2041 yılından sonra başlayacaktır (TÜİK, 2013). Türkiye’nin önünde açılan bu demografik fırsat penceresinden yararlanmasının en önemli koşullarından bir tanesi, işgücüne katılacak gençlerin ulusal ve uluslararası işgücü piyasalarında insan onuruna yaraşır şekilde istihdam edilebilmeleri için gerekli becerilere sahip olabilecekleri bir eğitim sürecinden geçmektir (Aktaşlı, Kafadar ve Tüzün,2012).

Türkiye için bu demografik değişim sürecinde fırsatlar olduğu kadar özellikle işgücü piyasaları açısından zayıflıklar ve tehditler de bulunmaktadır. Halen iki haneli rakamlarda seyreden işsizlik oranları, eğitilmiş gençlerin okuldan çalışma hayatına geçişte karşılaştığı zorluklar, kentleşme sürecinde şehirlere göçenlerin becerilerinin yetersiz olması iyileştirme gerektiren konular olarak öne çıkıyor. Öte yandan, özellikle işgücü talebinin yeterince hızlı artmaması yüksek işsizlik ve yoksulluk tehdidi oluşturuyor. Türkiye’de sürdürülebilir ekonomik ve toplumsal gelişme için uygun işgücü piyasası koşulları yaratılmamış ve birbirini izleyen ekonomik krizler sonucunda işsizlik artmıştır. 2008 yılının üçüncü çeyreğine kadar % 10 civarında seyreden toplam çalışabilir nüfus (15-64 yaş) işsizlik oranı, küresel krizin etkilerinin hissedilmesiyle birlikte artmaya başlamış ve 2009 yılında ortalama 4 puan yükselmiştir. 2010 yılı başından itibaren, ekonomideki toparlanmanın da hızlanmasıyla işsizlik oranı tekrar % 10'lara düşmüştür. Türkiye’de okuldan işe geçiş, genellikle zor ve uzun bir süreçtir. Nitekim işgücü piyasasına yeni giren gençler, özellikle ekonomik durgunluk dönemlerinde iş bulmakta zorlanmaktadır. Ekonomik krizlerin işgücü piyasasında deneyimi ve kıdemi daha düşük gençleri olumsuz etkilediği hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde yapılan çalışmalarda vurgulanmıştır(Aktaşlı, Kafadar ve Tüzün,2012).

Bu çerçevede, mesleki ve teknik eğitimin son derece önemli bir rol üstlenmektedir.

Ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütünün 2000 yılında yaptığı “Başlangıç Eğitiminden Çalışma Yaşamına Geçiş: Geçişleri İşler Hale Getirmek” adlı çalışmasında mesleki eğitimin 2 farklı şekilde verilebileceği ifade edilmektedir. (Davies ve Farquharson,2004).

- Çıraklık tipi (İşletme temelli tam zamanlı işletmelerde verilen eğitim sistemi)
- Okul temelli mesleki eğitim (okullarda verilen mesleki eğitim sistemi)

Türkiye’de mesleki eğitim sistemine bakıldığında; her iki sisteminde uygulandığı görülmektedir.

Çıraklık eğitimi, örgün mesleki eğitim ve mesleki kurslarla birlikte mesleki eğitim sistemini oluşturur. İlköğretim sonrası eğitimine devam etmeyerek sektör içinde çalışan 14

yaşını doldurmuş bireylerin kalifiye işgücüne katılması için 2-4 yıl arasında gördüğü eğitim sürecini ifade eder. Esas amacı işyerinde çalışan bireyleri işyeri temelli olarak eğitimlerinin teorik öğrenimle de desteklenmesi üzerine kurulu bir eğitim sistemidir. (www.tubitak.gov.tr)

Okul temelli mesleki eğitimi ise ilköğretim sonrası ortaöğretim sürecinde meslek liseleri ve yükseköğretimde ön lisans seviyesinde meslek yüksekokulları ve lisans seviyesinde mesleki fakülteler oluşturmaktadır. Bu süreçte Meslek liseleri; bireylerin genel liseler hariç mesleki eğitim amaçlı kurulmuş çeşitli mesleki ve teknik eğitim sağlayan ve sektöre işgücü yetiştirmek için mesleki ders ağırlıklı; fakat öğrencilerin meslek lisesi sonrasında da yükseköğretimde farklı alanları seçebilmeleri için verilen genel derslerle eğitim veren okullardır.

Yükseköğretimde mesleki eğitim, ön lisans düzeyinde meslek yüksekokullarınca verilirken lisans düzeyinde Teknoloji, Sanat ve Tasarım, Turizm Fakülteleri (Özaydın, 2009) gibi mesleki fakültelerde verilmektedir. Bu fakültelerde sektörün ihtiyacı olan üst düzey niteliklere sahip, alanında uzman yönetici bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Meslek yüksekokulları;2547 Sayılı Yasa ile üniversiteler bünyesine alınan MYO'ları da hem yörenin özelliğine göre ara insan gücü gereksinimini karşılamak, hem de yüksek öğretim eğitimi alma talebindeki öğrenci yoğunluğunu azaltmak üzere Türkiye geneline yayılmıştır (Tunç,2005). Bu okullar lise sonrası eğitimine devam etmek isteyen, meslek lisesini bitirmiş öğrencilerin alanında sınavsız kayıt yaptırdığı, meslek lisesi haricinde de yükseköğretim sınavına girerek başarılı olan ve bu bölüm için belirlenen puanı sağlayan öğrencilerin de kayıt yaptırabildiği yükseköğretim kurumudur. Dört yarıyılık süre içinde meslek yüksekokullarında eğitim gören bireyler sektörün nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamak üzere yetiştirilmektedir (Aktaşlı, Kafadar ve Tüzün,2012).

İlköğretim sonrası öğrencilere, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının cazip hale getirilmesi için mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile MYO'ları arasında program bütünlüğü ve devamlılığının sağlanması amacıyla sınavsız geçiş projesi MEB ve YÖK'ün oluşturduğu çalışma gruplarında tartışılarak geliştirilmiş, tasarı 4702 Sayılı Kanun olarak 10.08.2001 tarih ve 24458 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasa gereği, 2002-2003 öğretim yılından itibaren mesleki ve teknik ortaöğretim programlarından mezun olan öğrenciler, programlarının devamı veya buna en yakın MYO'larındaki programlara sınavsız geçiş yapmaktadırlar (Tunç,2005).

Meslek yüksekokulları, ülkemiz sanayisinin en fazla ihtiyaç duyduğu ara eleman ihtiyacını karşılayacak en önemli eğitim kurumu olarak görülmektedir. Mesleki Teknik Eğitimde önemli bir hususta ulusal ve küresel gelişimleri göz önüne alarak toplumun ve iş dünyasının ihtiyaç, istek ve beklentilerini sürekli karşılayacak şekilde kurumun gelişmesini sağlamaktır(Özgüler, Koca ve Özgüler,2013).

Bu bağlamda, meslek yüksekokulları; teknik bilimler, sağlık bilimleri, sosyal bilimler alanlarında açılabilen ve her işin üstesinden gelebilen, sorunlara acil çözüm bulabilen, gelişen teknolojiye uyum sağlayabilen, iyi iletişim kurabilen, yaratıcı, girişimci, ciddi, geniş ufuklu, araştırmacı, takım çalışmasına yatkın, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirerek nitelikli iş gücünü oluşturmaya katkı sağlayan kurumlar olarak görülmektedir.

Meslek Yüksek Okullarında Nitelik

Yükseköğretim bireylerin gelecek yıllarında sosyal ve ekonomik açıdan refaha ulaştıran en önemli eğitim kademesidir. Birey yükseköğretim programını seçerek gelecekte yapacağı mesleği, toplumdaki statüsünü, gelir ve yaşam koşullarını da bir ölçüde belirlemiş olmaktadır. Bu noktada lise öğrencisinin bilinçli tercih yapması ve istediği programa yerleşmesi önem taşımaktadır (Yılmaz ve Karadeniz, 2011). Yeterlilik ve nitelik kavramları hiç şüphesiz her seviyedeki eğitimin olduğu gibi, Meslek Yüksekokullarındaki eğitimin de en başta gelen amacı olmalıdır. Çünkü ekonominin gelişme sürecine Meslek Yüksekokulu mezunlarının dinamik bir katkı sağlayacağı beklenmektedir. Bu nedenle, her Meslek Yüksekokulu mezunu almış olduğu eğitimle, çağdaş insan kaynakları piyasasının beklentilerine uygun mesleki donanımına sahip olmalıdır.

Çağdaş eğitim sisteminin amacı ise; değişime açık, yaratıcı, nitelikli, bilgiyi üreten ve kullanan bireyler yetiştirmektir (Yılmaz, 2007). Bireylerin bu hedeflere ulaşabilmeleri, bir bakıma eğitim sisteminde göstermiş oldukları başarılarla bağlı bir durumdur. Çünkü eğitim sistemlerinin kalitesinin bir göstergesi olarak da düşünülen değişkenlerden başarı, genel olarak, okul ortamındaki belirli bir ders ya da akademik programdan bireyin ne derece yararlandığının bir göstergesi olarak tanımlanmaktadır (Alnabhan, Al-Zegoul ve Harwell,2001). Dolayısıyla bireylerin başarısını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörler üzerinde eğitim sistemini geliştirici yönde araştırmalar yapılması bireyin eğitim sisteminde belirlenen hedeflere ulaşması bakımından önem taşımaktadır. Bireylere hedeflerine ulaşma becerisi ve bir işte uzmanlık belgesi yükseköğretim kurumları aracılığıyla verilmektedir. Yükseköğretim sisteminin temelini üniversitelerin oluşturduğu düşünüldüğünde, meslek yüksekokullarının da organizasyon içindeki yeri daha iyi anlaşılabilir.

Günümüzde, mesleki eğitimde üniversite- sektör işbirliği, teknolojik değişikliklerin gösterdiği hız nedeniyle gittikçe artan bir öneme sahiptir (Öktem ve Şahin,2014). Bu yüzden gelişmiş ülkeler, bireylere verilen mesleki ve teknik eğitimde bireylerin teknolojiyi anlayıp kullanabilecek temel becerilere, iletişim ve problem çözme becerilerine ve işbirliği içinde çalışabilecek disipline sahip olmasına önem vermektedirler (Uçar ve Özerbeş,2013).

Dünyada, yükseköğretimde daha önce görülmediği kadar büyük bir talep artışı ve çeşitliliğin yanında, yüksek öğrenimin geleceğin yapılanmasında, yeni neslin ihtiyaç duyacağı bilgi, beceri ve ideallerle donatılmasında ve sosyo-kültürel gelişmedeki yaşamsal önemini kavramada da artan bir duyarlılık söz konusudur (Rehber,2002).

Dünyada ki mesleki ve teknik eğitim sistemleri incelendiğinde Avrupa Birliğinin itici gücü olarak da anılan üç büyük ekonomisi Almanya, Fransa ve İngiltere'dir. Bu üç ülke arasında da mesleki ve teknik eğitim sistemleri açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Asya kıtası ele alındığında Türkiye, İsrail, Kore ve Ürdün görece olarak mesleki ve teknik eğitimde kayıtlı öğrenci sayısını 1970'lerden itibaren önemli ölçüde artırmış olan ülkeler arasındadır (Uçar ve Özerbeş,2013).

Meslekî ve teknik eğitimin temel amacı yeni gelişmelere uyumlu, işe göre esnek bir iş gücü yetiştirmektir. Bu gelişmeler doğrultusunda ülkemizin ihtiyacı olan her türlü ara iş gücünü yeterli sayıda ve nitelikte yetiştirmek, meslekî ve teknik yükseköğretimde temel amaç haline getirilmelidir (Çelik, Dilber ve diğ.2009). Ancak, uzun zamandır tartışılan konuların başında gelen mesleki eğitim ve onun bir basamağı olan meslek yüksekokulları ile ilgili sorunların tespitlerine ve çözüm önerilerine rağmen uygulamada istenilen seviyelere ulaşamamıştır. Özellikle günümüzde eğitilmiş ara kademe insan gücü istihdam etmenin ne kadar önemli olduğunun farkına varılmasıyla birlikte meslek yüksekokullarının önemi bir kez

daha ortaya çıkmıştır. Ancak mesleki eğitimin ulusal standartlara ulaşması endüstri kuruluşlarının beklentileri ve ihtiyaçları doğrultusunda kaliteli, bilgili, iletişim yetenekleri yüksek, teknolojik yenilikleri işlerine uyarlayabilecek yetenekte eleman yetiştirmek, ilgili endüstri kuruluşları ile yapılacak işbirliği ile mümkündür. Bu işbirliğini geliştirmek ve zenginleştirmek amacıyla mesleki eğitimin kalitesini artırmaya yönelik çeşitli projeler yapılmaktadır. Bunlardan bir tanesi Türkiye’ de mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin geliştirilmesi projesidir. Avrupa Kalite Güvence Referans Çerçevesiyle uyumlu Türkiye’de ulusal bir kalite güvence sisteminin kurulmasını sağlamayı amaçlayan bir projedir. Proje ile mesleki eğitim sistemi ile Avrupa arasında belge ve bilgi sisteminde standartlar sağlanacak bu yolla bir kalite kültürü oluşturulması hedeflenecektir. Şu anda pilot uygulama devam etmekte olup İKMEP benzeri bir yapı ile tamamlandıktan sonra ülke sathına yayılması hedeflenmektedir (YÖK, 2013). Aynı şekilde 2011 yılı itibari ile faaliyetlerine başlayan Mesleki Yeterlilik Kurumu’nun ve Ulusal Yeterlilik Sistemi’nin Güçlendirilmesi Projesi ise eğitim ve istihdam arasında ilişkiyi güçlendirmek amacı ile iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun mesleki eğitim verilmesi, Avrupa Yeterlilik Çerçevesi ile uyumu sağlamak görevini üstlenen Mesleki Yeterlilik Kurumu’na yardımcı olmak ve Ulusal Yeterlilik Sistemi’nin geliştirilmesi için sistemde rol alan bütün paydaşların bilgilendirilmesi ve sisteme adapte edilmesi için çalışmalarda bulunmayı hedeflemektedir (YÖK, 2013).

Bu iki projede de hedef eğitim ve sonrası sanayi de istihdam süreci arasında güçlü bir bağlantı kurmak, mesleki eğitimin en önemli sorunu olan okul sanayi işbirliğinin sağlanması ve bu sayede uygulamaya yönelik eğitim süreci ile kalitenin artırılması üzerinedir.

Mesleki teknik eğitimin amacı, genel olarak, bireyleri sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam için nitelikli iş gücü olarak eğitmek ve yetiştirmek, mesleklerinin devamı olan yükseköğretim kurumlarına geçiş için gerekli temel eğitimi vermektir. (Eşme 2007). Akt: Yılmaz, Atlas, Kahya, 2009). Meslek yükseköğretim kurumlarının en önemli görevi ise ülke ekonomisine katkıda bulunacak uzman ve nitelikli ara eleman ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olmaktır. Bu manada bu kurumlarda verilen eğitimler; teorik, bilimsel bilgi yanında uygulamalı derslerle de desteklenerek gerçekleştirilmektedir (Göktürk, Aktaş, Göktürk, 2013).

Meslek eğitimi; "bilmeyi", "yapabilme" ye çevirmez. Teorik eğitimi, pratik eğitimle tamamlama ve istihdama yönlendirebilmektir. Bu eğitimde yaparak öğrenme esastır. Bu da vasıflı iş gücünü uluslararası platformda da en önemli unsur haline getirmiştir. Yoksa niteliksiz bir nüfus ile dünya rekabet yarışında başarılı olunabilmesi mümkün değildir. Nitelik düzeyi yeterli olmayan işgücü ile küresel pazarda rekabet etmek güçtür. Çünkü başarı ve rekabet daha çok bilgi-beceriye bağımlı hale gelmiştir (Er,2009). Kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi elbette büyük ölçüde eğitim sisteminin görevidir. Ancak eğitim sistemi, bu görevini yerine getirirken, öğrencileri üretken birer yurttaş olarak görürken onları toplum yaşamına, meslekler dünyasına ya da ileri eğitime hazırlama amacı da unutmamalıdır. Bu görevlerin her biri, eğitim sisteminin değişik aşamalarında gerçekleşir.

Ülkemizin ara eleman ihtiyacının bu okullarda daha etkin karşılanabilmesi için, meslek yükseköğretim kurumlarında verilen uygulama eğitimlerinin, sektörle beraber ve sektörün ihtiyacı doğrultusunda yeniden yapılandırılması daha uygun olacaktır (Göktürk, Aktaş, Göktürk, 2013). Ancak bu yapılandırma ve nitelikli ara eleman yetiştirme esnasında, endüstriyel ihtiyaçlar doğrultusunda müfredatların oluşturulmasına, gelişen yeni standartlara paralel olarak yeniliklerin uygulanmasına, evrensel normları esas alan öğrenme ve öğretme tekniklerinin gözetildiği, uluslar arası diploma denkliklerinin kabul gördüğü bir boyutta olmasına da dikkat etmek gerekmektedir (Şener ve Torun, 2009). Günümüz iş dünyasında

bulunan işletmelerin, gerek yerli pazarlarda rekabet güçlerini arttırabilmeleri, gerekse dış pazarlara açılabilmek için ihtiyaç duydukları kalite yönetim ve güvence sistemi standartlarına ilişkin süreçleri yönetecek bireylerin meslek yüksekokullarında yetişen öğrenciler olması olaya farklı ve detaylı bir misyon yüklemektedir. Dünyada bu derece stratejik önem kazanan kaliteye erişim süreci, yalnızca kaliteyi tanıyan, bilen ve idrak edebilen bilinçli eğitimciler sayesinde harekete geçirilebilecektir (Erbaşı, Büyükipçekçi, Arat,2009). Bunun başarılması için, işi rüzgârın hareketine bırakmak yerine kaliteyi önemseyen, nitelikli ara eleman yetiştirmenin iş piyasasına ve ülkeye katkısını öngörebilecek, piyasadaki rekabet güçlerini artırmanın önemini farkında, planlı programlı bir eğitim sistemini bu okullarda ivedilikle harekete geçirmek takip edilmesi gereken en etkili yol gibi görünmektedir.

Sonuçlar ve Öneriler

Meslek yüksekokulları ülkemiz genelinde bağlı bulunacağı üniversiteyi nitelik yönünden olmasa da nicelik yönünden büyütme amacına matuf olarak kurulmaktadır. Ayrıca meslek yüksekokullarının kuruluşları genellikle üniversitenin bulunduğu ilin ilçelerine yapılmakta, böylece ilçe halkının üniversiteden olan beklentisi bir ölçüde tatmin edilmektedir. Bu noktada ilçe halklarının üniversiteden beklentisinin ilçeye yerleşecek öğrencilerin ilçe ekonomisine olacak katkıdan ibaret olduğu bilinen bir gerçektir. Oysa Kuzu ve Özdemir (2004), Fırat Üniversitesi'nde yaptıkları çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin büyük bir çoğunlukla okullarının bulunduğu yörelerde yaşayan öğrenciler tarafından tercih edildiğini ve bu durumda öğrenci çeşitliliğini ortadan kaldırarak meslek yüksekokullarını ortaöğretim kurumlarının son sınıfları haline getirdiğini tespit etmişlerdir. Bunun yanı sıra meslek yüksekokulu öğrencilerinin %77'si gibi büyük bir çoğunluğunun ailelerinin aylık gelirinin 1000 TL ve altında olduğu tespit edilmiş ve bu sonuçla meslek yüksekokullarını genelde geliri düşük ailelerin çocuklarının tercih ettiği sonucuna varılmıştır. Böylelikle ilçe ayırt etmeksizin kuruluş süreci tamamlanarak idari yapılanması oluşan meslek yüksekokulları idarecileri, yukarıda anılan amacı bilerek hızlı bir şekilde meslek yüksekokulunu aktif hale getirme çabası içine girmektedirler. Bu çaba yeni bölüm-program açma çabası olmaktadır. Meslek yüksekokulu öğrenci sayısının bu denli hareketli olduğu, ani azalmaların sıkça görüldüğü günümüz ortamında idareciler, öğrenci seçme ve yerleştirme merkezinin bir önceki yıla ait olan yerleşme istatistiklerini kullanarak kontenjanları boş kalmayan programları tespit etmekte ve bu programları kendi meslek yüksekokulları için uygun görmekte ve açıklamaları üzere bu değerlendirmede endüstriyel bölgesel ihtiyaçlar, işgücü istihdam analizi gibi asıl ayrıntılar ihmal edilmektedir. Yeni kurulacak programlar için bina fiziksel durumunun uygun olup olmadığı tamamen ihmal edilmekte ve ilgili program için ihtiyaç duyulacak alt yapı, laboratuvar ve diğer uygulama alanlarının zaman içinde tamamlanacağı düşünülmektedir.

Böylece kontrolsüz ve belirli bir makro hedefi gözetmeden gerçekleşen sayısal büyümeler kendi sonlarını hazırlamaktadırlar. Çünkü yukarıda açıklanan bakış açısıyla birbirine çok yakın yerleşim merkezlerinde meslek yüksekokulu kurulması ve bu yüksekokullarda benzer hatta aynı isimli programların bulunmasında hiçbir sakınca yoktur. Önemli olan yüksekokulun kurulması ve bir önceki öğretim yılında kontenjanları boş kalmayan programların yüksekokul bünyesinde kurulmuş olmasıdır. Yeni kurulan meslek yüksek okulları ve açılan programların makul bir stratejik planları bulunmamaktadır. Yasal bir zorunluluk olan stratejik plan çalışmaları ilgili birimler için yerine getirilmesi sıkıcı ve gereksiz bir formalite olarak algılanmakta ve çoğunlukla kes kopyala yapıştır mantığıyla yürütülmektedir.

Bilindiği üzere meslek yüksekokulunda açılan her programın öğrenci olarak aktif eğitim öğretime devam edebilmesi için üç öğretim elemanının ilgili program kadrosunda bulunması gerekmektedir. Tüm yasal hazırlıkları yapılarak öğretim elemanları temin edilen programların, yukarıda sayılan ve makul olmayan gerekçelere dayanan açılış gerekçeleri yüzünden öğrenci sıkıntısıyla karşı karşıya kalabilmekte ve bu sıkıntı programı kapanma noktasına getirmektedir. Kapanan her bir program ilgili yüksekokulun kadrosunda boşta kalan en az üç öğretim elemanı demektir. Bu öğretim elemanları kendilerine yakın bulunan programlarda derslere girmekte veya tamamen boş kalmaktadırlar. Boş kalan öğretim elemanlarının ne olacağı konusu, çok fazla sayıda meslek yüksekokulu ve kapanan program bulunan güncel şartlar düşünüldüğünde, üniversite yönetiminin kolayca halledemeyeceği önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Mesleki ve teknik eğitimde kaliteyi artırmak için yeni yaklaşımlarda bulunmak gerekir. Ülkenin ihtiyacı olan yetişmiş insan gücünde görülen eksiklikler ancak problemlerin belirlenip üzerine gidilmesiyle çözülebilir. Problemlerin belirlenmesinde, problemlerin kaynağına inmek öğrenci, öğretim elemanı ve okul faktörlerini de dikkatli bir biçimde ele almayı gerektirir. Ülkemizde meslek yüksekokullarının ve programlarının her geçen gün artmaya devam etmesiyle birlikte, öğretim elemanı yetersizliklerinden ve öğrenci kalitesinden kaynaklanan problemler ön plana çıkmaktadır. Aslında bu okullar amaçları doğrultusunda kullanılabilirse ekonomik sistemin işleyişine önemli bir işlevsellik kazandırılabilirlerdir. Çünkü tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ekonomik sistemin en büyük ve en önemli istihdam merkezi olan KOBİ’lerin ara eleman ihtiyacının karşılanmasında meslek yüksekokullarından önemli ölçüde bir katkı beklenmektedir. Ancak mevcut öğrenci seçme sisteminde meslek yüksekokulları her öğrencinin yerleşebildiği, üst lise konumuna dönüşmüşlerdir. En önemli özellikleri olan uygulamalı eğitim ise, birkaç büyük meslek yüksekokulu dışında neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Dünya ülkeleri arasında nüfus bakımından 15. sırada gelen Türkiye’nin, hızla artan nüfusunun eğitimi, mesleki eğitime katılımı ve oradan da işgücüne aktarımında meslek yüksekokullarına önemli görevler düşmektedir.

Meslek yüksekokullarının ara eleman ihtiyacı için kurulduğu ve vasıflı işgücü ihtiyacının özellikle günümüzde büyük bir açıklıkla neticelendiği bilinmekte iken bu gün hâlihazırda bu okullarda okuyan öğrencilerinin amaca uygun bir şekilde bu okulları tercih edip etmedikleri sorusunun cevabı da bir başka önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Meslek liselerini bitirerek bilinçli ve ya bilinçsiz meslek yüksekokullarını tercih eden öğrenciler, bu okullarda kendilerini ait hissettikleri ölçüde var olmaktadır. Okul ortamındaki öğretim elemanları, öğrenciler ve okul çalışanları gibi aktörlerin, öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmeleri üzerinde büyük etkileri vardır. Öğretim elemanları, diğer öğrenciler ve okul çalışanları tarafından kabul görme duygusunu yaşayan öğrenciler daha yüksek motivasyona sahip olarak, öğrenmeye daha bağlı olmakta ve okula daha fazla adanmaktadır. Adanma ve bağlılık kavramları öğrencinin performansı ve öğrenme kalitesi ile de yakından ilişkilidir. Öte yandan okuldaki sosyal ortama ait normların ve değerlerin öğrenciler arasındaki etkileşimi teşvik etmesine bağlı olarak öğrencilerin bireysel olarak kabul görmeleri, diğer öğrencilerle ilişkilerini de olumlu yönde etkilemektedir (Osterman, 2000). Öğrenci bağlılığının oluşması için mevcut olması gereken koşullar eğitimciler tarafından sağlanmaktadır. Bu koşulların başında tüm okulda bağlılık konusunda paylaşılan ortak bir tanımın bulunması gelmektedir. Diğer koşullar; öğretmenlerin öğrenme kriterlerini açık bir biçimde ifade etmeleri ve öğrencilere açık, hızlı ve yapıcı geribildirimde bulunmaları, öğrencilere başarılı olmak için gereksinim duyacakları beceriler hakkında açık ve sistematik bildirimde bulunmaları ve öğrenmeye olan bağlılığın, onların kişiliklerinin değerli bir

boyutunu oluşturduğu şeklinde öğrencilerde bir kanaat oluşturmalarıdır (Fletcher.2009). Bu şekilde ortaya çıkan bir aidiyet duygusunun ise öğrenciler ve öğrenme becerileri üzerinde niteliği belirleyeceği açıktır.

Ayrıca alt yapı eksikliği bulunan Yüksekokullarda hedeflenen eğitim tam donanımla gerçekleşmediğinden bu okullarda eğitim gören öğrencilerin teorik ve uygulamadan kaynaklanan eksiklikleri iş hayatında uygulamaya dönük kendilerini eksik hissetmelerine neden olmakta, geleceğe dönük umutlarıyla istihdam edilebilme olanakları kısıtlanmaktadır.

Ülke genelinde meslek yüksekokullarında ihtiyaç analizler doğru yapılmadan bölümler açılmakta, ancak bölümlerin devamlılığı sağlanamamaktadır. Okulun fiziki yapısı, sanayi okul iş birliği, bölge ihtiyaçları iyi analiz edilmeden açılan bölümler ilk yıllarda öğrenci sayısı bakımından tatmin edici olsalar bile takip eden yıllarda öğrenci sayılarında görülen ani azalma veya hiç öğrenci gelmeme durumuyla karşı karşıya kalmakta, Yükseköğretim Kurulu'nun bölüm açama-kapama kriterlerine uymadığı için kapatılmaktadırlar.

Oysa yeni bir programı açmak için uzunca bir süre araştırma yapmak gerekir. Mezunların istihdamı ve programı yürütebilmek için bu mesleği yürüten firmalarla ve sivil toplum örgütleriyle ilişki kurmak ve hazırlanan programı sektör ile tartışarak en uygun şekilde getirmek, hazırlanan eğitim programını senatodan ve Yükseköğretim Kurulundan geçirecek kabul görmesini sağlamak gerekir. Özellikle tüm programların laboratuvar alt yapısı önceden eğitim öğretime hazır hale getirmek açılan programların sürdürülebilirliği açısından da olanaklı ve mümkün hale gelmektedir.

Öneriler

Şimdiye kadar açıklanan tüm bu olumsuzlukları gidermek amacıyla hazırlanan öneriler aşağıda verilmiştir:

- Mevcut meslek yüksekokullarına toplam kalite yönetimi uygulanarak kalite standartlaştırılmalı, yeni ama kaliteden yoksun bir program açmak yerine, mevcut alanlarda kalite standartları arttırılmaya çalışılmalıdır.

- Meslek yüksekokullarının temel kuruluş prensibi, özellikle meslek yüksekokulunun bulunduğu bölgede, sonrasında ülke genelinde ara eleman açığını kapatmaktır. Bu durumda program açmak ve kapatmak geçerli koşulları da dikkate almalı ve çok kolay olmamalıdır. Bir yüksekokulun açabileceği programlar belirlenmeli, yüksekokul ihtiyaca göre programları açıp kapatabilmelidir. Burada sağlanacak esneklik işkollarındaki yığılmaları önleyecek amaca uygun eleman teminini sağlayacaktır.

- Meslek yüksekokulları programlarında ulusal ve uluslararası bir standart oluşturulmalı, mezunların unvan ve statüleri belirlenmeli, nitelik ve yeterlilikler ile ilgili standartların sağlanması amacıyla değerlendirme, akreditasyon ve belgelendirmeye dayanan kapsamlı ve sağlam kalite güvence sistemi oluşturulmalıdır. Çağı yakalamak adına sık sık eğitim programları geliştirilmeli, sertifika eğitimleri yapılmalıdır.

- Mesleki eğitim veren Yüksekokulların kamu ve özel kurumların katkılarıyla eğitim kalitesinin yükseltilerek evrensel kriterlere uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Meslek yüksekokullarının yerleşim yerleri ve sanayi ile ilişkinin kurularak yeni açılacak bölümlere karar verilirken bölge ihtiyaçlarının iyi analiz edilmesi bireylerin istihdamı açısından da birçok sorunu çözmede etkili olacaktır.

• Program açma çalışmalarında okul sanayi işbirliği çerçevesinde yerel yönetiminde katkılarıyla okullarla fabrikaların birer uzantı haline getirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak işbirliği protokolleri sayesinde olabilmektedir. Bu protokoller sayesinde bilgi ve uygulama alışverişinde kesintisiz bir uyum sağlanabilecek ve program açmanın nitelikli kriterleri oluşturulabilecektir.

• Mesleki eğitim ile İş gücü piyasası veya sektör arasındaki ilişki güçlendirilmeli, müfredat, ilgili sektörlerle duyarlı olarak hazırlanmalı ve sektör talepleri doğrultusunda sıklıkla güncellenmelidir. Esasen mesleki eğitim ile sektörler arasında işlevsel bir ilişki bulunmalıdır. Böylece mesleki eğitim; sektörün talep ve beklentilerine duyarlı hale getirilmelidir.

• Sektör ile bağı zayıf olmasının dolaylı bir sonucu olarak, eğitimin uygulama boyutu, dolayısıyla öğrenme kazanımlarından beceri ve yetkinlik bileşenleri zayıf kalmaktadır. Bu bağı güçlendirmek ve öğrencileri daha nitelikli bir şekilde mezun etmek için uygulama alanları ve laboratuvarlar güçlendirilmeli yeni bölüm açmak için harcanan payı mevcut durumların fiziki şartların iyileştirilmesi için kullanılmalıdır.

Kaynakça

- Akpınar, B. (2003). Meslek Yüksek Okullarına Sınavsız Geçiş. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Yıl: 9, Sayı: 33.
- Aktaşlı, İ. Kafadar, S. Tüzün, I. (2012). Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi Nisan 2012 İstanbul
- Alkan, C., Doğan, H. Ve Sezgin, İ. (1998). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları” Ankara: Alkım Yayınları
- Alnabhan, M., Al-Zegoul, E., & Harwell, M. (2001). Factors related to achievement levels of education students at Mu'tah University. Assessment and Evaluation in Higher Education, 26 (6), 593–604.
- Atherton, J. (1999). Resistance to learning: a discussion based on participants in in-Service Professional Training Programs, *J.E.T.*, 51(1), 265-271.
- Binici, H, ve Arı N. (2004). Mesleki Ve Teknik Eğitimde Arayışlar. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 24. Sayı 3, sy:383-396.
- Çelik, M. Dilber A. Dilber, F. (2009). Meslek Yüksekokullu Öğrencilerinin Sorunları, Sınavsız Geçişin Meslek Yüksekokullarındaki Eğitim Kalitesine Etkisi Üzerine Bir Araştırma; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Örneği, Mayıs 2009 Konya 1. uluslar arası 5. Ulusal Meslek Yüksek Okulları Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri.
- Davies T.A. ve Farquharson F., (2004)“The Learnership Model of Workplace Training and Its Effective Management: lessons learnt from a Southern African case study journal of Vocational Education and Training” Volume 56, Number 2
- Donnelly, M. (2008). Vocational Education, EBSCO Research Starters EBSCO Publishing Inc.
- Egin, İ. (2000)“Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme”, Nobel Yayınları, Ankara
- Er, H. (2009). Mesleki Teknik Eğitimde Üniversite-Sanayii İş Birliğinin Önemi, **Mayıs 2009 Konya 1. Uluslar arası 5. Ulusal Meslek Yüksek Okulları Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri.**
- Erbaş, A, Büyükepekçi. S. Arat, S. (2009). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kalite Standartlarını Tanıma Ve Satınalma Süreçlerinde Dikkate Alma Derecelerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Mayıs 2009 Konya 1. Uluslar arası 5. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri.
- Erbaş, A., Büyükepekçi, S., Arat T. (2009). "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kalite Standartlarını Tanıma ve Satınalma Süreçlerinde Dikkate alma derecelerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", Konya 1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu.
- Eşme, İ. (2007) “Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, Konferans Açılış Bildirgesi Sunumu” 2007, YÖK, Ankara
- Fletcher, A. (2009). Defining Student Engagement: A Literature Review <http://www.soundout.org/student-engagement-AF> .11 Nisan 2009 tarihinde alınmıştır.
- Göktürk, İ.E. Aktaş, M.A. Göktürk, Ü. (2013). Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokullarının Eğitim Sürecinde; uygulama Açısından karşılaşılan Sorunlar ve çözüm önerileri Electronic Journal of Vocational Colleges- Aralık 2013 UMYOS Özel Sayı.
- İçli, G.E. (2007) “İşletmelerin Meslek Yüksekokulu Mezunları İle İlgili Görüşleri ve Beklentileri (Lüleburgaz İlçe Sınırlarında Faaliyet Gösteren İşletmeler Üzerine Bir Araştırma)”, Ege Üniversitesi IV. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu. İzmir.
- Kazu, G. Y. ve Özdemir, O. (2004). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Beklentileri (Beklenti Profili). XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Osterman, F. K. (2000). Students' need for belonging in the school community. Review of Educational Research, 70 (3), 323-367.
- Öktem, Ş. Şahin, F. (2011). Sektör Ve Meslek Yüksekokulu Beklentilerine Bir Örnek: Başkent Üniversitesi Kazan Meslek Yüksekokulu'nda Açılması Hedeflenen Programlara İlişkin Bir Çalışma 2. Uluslararası, 6. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 25-27 Mayıs 2011, Aydın.
- ÖSYM İstatistikleri (2008-2013). <http://www.osym.gov.tr/belge/1-128/sureli-yayinlar.html>.
- Özaydın M. M.(2009) “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Dinamikleri ve Mesleki Eğitim Sorunu Kamuda Sosyal Politika”, Yıl:3,Sayı 11, S. 63
- Özgüler, D. Koca, T. Özgüler, T.A. (2013). Meslek Yüksekokullarında Eğitim Öğretim Süresinin İrdelenmesi Electronic Journal of Vocational Colleges- Aralık 2013 UMYOS Özel Sayı.
- Rehber,E.,(2002).“Yüksek Öğretimde Kalite Sorunu”, TC Uludağ Üniversitesi Basımevi: Bursa
- Şener, N. Torun, E. (2009). Meslek Yüksekokullarında İstihdam Sorunu Mayıs 2009 Konya 1.Uluslararası 5. Ulusal Meslek Yüksek Okulları Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri.
- Tunç, A. (2005). Yüksekokulların Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2005, s. 75-81.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2010a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2010 yılı Sonuçları, 24.06.2011, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8428>
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2013). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2013 yılı Sonuçları, 7.11.2014 http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059.
- Uçar, C. Özerbaş M.A. (2013). Mesleki Teknik Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye’deki Konumu Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching Mayıs 2013 Cilt:2 Sayı:2 Makale No:28 ISSN: 2146-9199.
- Yılmaz, H. Altaş, Ö. ve Kahya, V. (2009). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Üzerinden Alışveriş Eğilimi: Hisarcık Meslek Yüksekokulunda Bir Uygulama. Mayıs 2009 Konya 1. uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksek Okulları Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri.
- Yılmaz, B.(2007). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Yılmaz, M. ve Karadeniz, O. (2011). Öğrenci adaylarının tercih ettikleri programlara kayıt yaptırmama nedenleri ve yeniden yapılandırma: Pamukkale üniversitesi araştırması, Çalışma İlişkileri Dergisi, Temmuz 2011, Cilt 2, Sayı 1, Sayfa: 66-78.
- YÖK (2006). Meslek Yüksek Okullarının Bugünkü Durumu ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okullarından Meslek Yüksek Okullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, Ankara.
- YÖK (2013), YÖK 2012 “Mali Yılı İdare Faaliyet Raporu”, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yayınları Bilkent Ankara Nisan